

Notizia sasoia

Udara albistetan oparoa ez dela izaten esaten dutenentzat, aurtengoan argi ikusi dugu hori ez dela derrigorez beiti horrela izaten. Lau diputazio Euskal Herriaren hegoaldean, eta lauretan agintari kultural berriak. Alajaina! Hori notizia ez bada, zer da ba?

Verasategui, Greaves, Agote eta Corpas. Lau izenak ezezagunak publiko handiarentzat, baina kultura munduan —eta bereziki politika munduan— dabilentzat ez erabat arrotzak. Batzuk beste batzuk baino gehiago, hori bai. Gipuzkoako Kultura kontuez arduratuko den Imanol Agoteri aitortu behar zaio urte asko eman dituela mundu horretan, eta aitortu behar zaio, baita ere, euskaraz badakiela, herri honen ondare eta altxor kultural nagusia omen den euskara menderatzen duela. Verasategui ez dakit badakien ala ez, baina ziur nago Ramon Rabanerak ez duela faktore hori kritikotzat jo euskalduna zen Sancristoval ordezkatzeko (ze mania, aizue, «V»-a erabiltzeko, Arabako kultura diputatuek!). Bizkaiko Belen Greaves komertzio kontuetan aditua dugu, funtzionario zintzoa, eta politikari leiala, sailburuordetzatik sailburutzara ere salto egindakoa (Ajuria Eneko mahaian tokia izan zuena alegia), baina itzulera bidea ere erabateko diskrezioz egindakoa. Nik uste Jaurlearitzan ardura nagusietara heldu zenean, noiz edo noiz zerbait entzun niola euskaraz, baina nire ingurukoek ezetz diote. Jendaurrean behintzat ez duela erabiltzen, eta noizbait erabiltzen baidu, irakurrita eta trakets. Sinetsi ezinik nago, baina eman diezaiogun aukera bat (ehun egunetako epea agortzear dauka) bizkaitarren hizkuntza zaharra menderatzen duen jakiteko ala ez. Juan Ramón Corpasek berriz, ez daki euskaraz, baina bere aurrekoak ere ez. Nafarroako Bianako Printzearen Erakundearen buru izatetik, Gobernuo kultura kontseilaritzara «igo» du Corpas Sanzek, eta lehen

ehun egun famatu horietan, garai batean Nafarroako kulturaren zeinu izandako Bianako Printzearen Erakundea bera desegitea erabaki du, nahiz eta sortutako zalaparta ikusi ondoren, pittin bat atzera egin. Badakizue, bultzada hobea hartzeko atzerapauso horietako bat izan da. Ez dakit zer esango zuketean Barandiaranek, Estornesek edo Sastrustegik Corpas medikuaren asmoak eta ekinak ezagutu balituzte, baina hil ziren horiek guztiak, eta gaur egun ahots kritiko gutxi gelditzen da.

Bianako Printzea, kolokan

Carlos Bianako Printzeak hil ondoren ere ez du atsedetik hartu. Orain urte batzuk, bere ama Blanca Nafarroako erreginarenak omen ziren gorpuzkin batzuk aztertu zituzten, DNA froga eta guzti, Nafarroarako bidean Gaztelan hildako erregina izan ote zitekeen konbentu batean agertutako gorpua.

Poblet-en, Katalunian omen dago hilobiratua Carlos, eta haren gorpua omen zenari ere hartu zizkioten DNA aztarnak —detailtxo txiki bat kontuan hartu gabe: Carlosen hilobian gutxienez hiru pertsona ezberdinen hezurak agertu baitziren, eta inork ezin zuen ziurtatu hiru haietako bat Carlos bera ote zen, Blancaren semea. Kontuak kontu, azterketak ez zuen emaitzarik izan, nahiz eta zalaparta handia sortu, eta ez genuen jakin Blancaren gorpua ote zen Gaztelan agertutakoa, eta Pobleten geneukan printzearen inguruko mitoa ere zertxobait desegin zen. Kontrakoa uste arren, mitomanoak baikara oso inguru hauetan.

Bianako Printzea Erakundeak bultzatutako —eta ordaindutako— ikerketa izan zen hura. Nik uste Alli presidente zela egindakoa. Detailtxo bat besterik ez da, baina honelakoak ere egiten zituen Erakunde horrek, honelakoak eta askoz sakonagoak. Ez dago orain esaterik, baina nork daki zenbat azterketa historiko sor zitezkeen istorio bitxi horretatik abiatuta, Nafarroako eta Euskal Herriko historian sakonduz. Bianako Printzea, badakizue... agramonda-

rren eta beaumontarren arteko gerra zibila, Nafarroa Beherea... euskal historia hitz batean.

Erakunde horren ardurapean egon da, azken 34 urteetan, *Fontes Linguae Vasconum. Studia et documenta* aldizkaria, eta etorkizunean zer gertatuko den ez daki inork argi esaten. Desagertu? Ohitzen hasita gaude Euskal Herrian: modu batean edo bestean, argitalpenak murriztea normala iruditzen hasi zaigu. Ikusiko dugu zer gertatzen den, baina adi egon beharko da.

Carlos printzea hilobiratua omen dagoen Poblet inguruetan ibili naiz aurten, eta historiaz gutxi, baina gizarteaz eta hizkuntzaz asko ikasi dut. Katalunian katalanaren aldeko opzioa argia da. Katalana, eta ondoren batzuetan gaztelania, eta beste batzuetan ingelesa (gaztelaniarik gabe ere bai). Eta inor ez da harritzen, edo harritzen bada, inork ez du aurpegi txarrik jartzen. Normalena baita herri batek bere hizkuntza erabiltzea.

Izan ere, eta fenomeno kuriooa da hau, jarrera oso ezberdinak hartzen ditu kontu jakin baten aurrean gizarteak, gobernuan segun eta nor dagoen. Nafarroan jarraituz, sozialisten garaian, egun batean bai eta hurrengoan ere bai, protesta eta manifestazio ugari izaten ziren hizkuntza politika zela-eta. Eskuina gobernura iritsi, eta ez dut esango besoak gurutzatuta, baina gizarteak nolabait etsi egiten du, eta errealitatea desitxuratzen du, ba baitirudi askoz ere okerragoa den hizkuntza politika baten aurrean oposiziorik ez dagoela. Lotsagabe egiten dituzte gauzak —azkenekoak Iruñeko udalean— eta lotsagabearen aurrean arma dialektikorik gabe gelditzen gara itxuraz. Edukatuegiak, nonbait, gu geu ere lotsagabe aritzeko.

Euroak bikoiztu

Eusko Jaurlaritzak berak aitortu du. Araba, Bizkaia eta Gipuzkoatik kanpo euskara sustatzeko 300.000 bat euro omen dauzka aurten Azkarate andrearen sailak (ez da urrutira iritsiko 300.000 eurekin, baina tira!), eta aitortu berri dute Nafarroan ezer egiterik ez dagoenez (hango

Gobernuaren jarrera tarteko), diru hori gehienbat Iparraldera bideratuko dela. Mama goxoa Iparraldearentzat. Diru gutxi edo asko, nolanahi ere, esan beharra dago —eta aitortu beharra dago— Azkarate andrearen sailak diru hori bikoiztea lortu duela, Akitaniako erregioarekin eta Pirinio Atlantikoetako Kontseilu Nagusiarekin lortutako hitzarmena bitxia baita oso: Eusko Jaurlaritzak Iparraldean euskara sustatzeko jartzen duen euro bakoitzeko, hango erakundeek (ezin Iparraldekoek esan, ez dago-eta horrelakorik) beste euro bat jarriko dute. Alegia, Jaurlaritzak 300.000 euro horiek Iparraldera bideratzen badituzte, beste 300.000 jarriko dituzte frantziarrek. 600.000 euro Iparraldean euskara sustatzeko. Ez dakit negoziazio lanean nor ibili den, baina ez da negoziatzeko modu kaxkarrara.

Jaurlaritza, bitartean, Kulturaren Euskal Planean buru-belarri sartuta dabil. Eta hainbat gunetan debate interesgarriak ari da sortzen plan hori, gainera. Jaurlaritzak berak web orri bat ipini die «plana landuko duten lantaldekideei», euskaraz eta gaztelaniaz bakarrik, eta bertara sartzeko derrigorrezkoa da pasahitza. (Komunikazioa asig-natura aprobatzeko bide luzetxoa gelditzen zaio Eusko Jaurlaritzari oro har: Kultura saila izango da, pasahitzak pasahitza, aprobatu gabe ere aprobazetik gertuen dabile-netakoa). Horrela gertatzen da Google bilatzailean bilaketa egin eta *El Correo* egunkariaren web guneak oso-osorik eskaintzen dituela orain arteko eztabaidarako txostenak. Eta horixe dela bilatzaileak eskaintzen duen lehen esteka. Badu bere grazia eh?

Nolanahi ere, Kulturaren Euskal Plana aurkezterakoan Ibarretzek berak eta Azkarate andreak esandakoak kon-tuan hartuz, adi jarraitu beharko zaie planaren gorabehe-rei, plan erraldoi guztiek duten arrisku berbera baitu ho-nek ere: alegia, gero praktikara ezin eramana, edo prakti-kara eramateko zailtasunak izatea. Gaztelaniaz badute esaera honelako planek izaten duten arriskua definitzeko: «*Quien mucho abarca...*». Dena barruan hartu nahiak gora-behera hauek izaten ditu, baina zerbait kanpoan ahazteak ere baditu bere arriskuak.

Gauzak honela, ez du inork esango uda ez dela notizientzako sasoi egokia. Politika kontuez gain, kulturaren munduarenak gehiago diren beste hainbat ikuskizun ere izan delako. Denen artean, Donostiako Musika Hamabostaldian gelditzen naiz ni, nahiz eta kontzertu gogokoe-tarako inoiz sarrerarik ez lortu. Baina hori nire arazoa da. ¶